

GENEL EĞİTİMİMİZDE «ENDÜSTRİYEL SANATLAR EĞİTİMİ»

Yrd. Doç. İ. Çetin AYTAC*

1. GİRİŞ

Bugüne değin ülkemizde eğitim alanında gerçekleştirilmiş bir çok başarılı hizmet yanında, eğitimimizde çoğunlukla öğretmenin anlatımına ve kitaplarda ya da ders notlarındaki hazır bilgileri ezberletmeye yer verilen bir yapı gözlenmektedir. Uzun yıllardan beri yerleşmiş olan bu yapı, bir alışkanlık haline gelmiş olup, öğrencilerde istendik davranış değişikliklerini sağlayamamakta ve onları ilerideki yaşamlarına yeterince hazırlayamamaktadır. Öğretim etkinlikleri olarak soyut bir takım hazır bilgilerin belleğe yerleştirilmesi algılandığı için bugün bir çok kimse okulda öğretilen bilgilerin gereksiz ve yaşamda kullanılmaz olduğunu söylemektedir.

2. UYGULAMALI ÖĞRETİMİN GEREKLİLİĞİ

Eğitimi Adolphe Ferrie, «Çocuk doğayı seviyor, biz onu kapalı salonlarda oturmaya zorluyoruz. Çocuk kendi işinin yararlı olduğunu görmekten zevk duyuyor. Biz ona çocukça işlerinin anlamsızlığını aşıyoruz. Çocuk hareket etmek ister; biz onu hareketsizliğe tutsak ederiz. Çocuk bilgiyi aramak hevesindedir : biz ona hazır şeyleri öğretmeye çalışırız...» demektedir (1). Oysa öğrencilere bilgiyi aramak alışkanlığını kazandırmak, gelecekte bilgi dünyasına bir şeyler katmak iradesini yaratmak demektir.

(*) G.Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Aile Bilimleri ve Tüketici Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

(1) Recep Sezgin, **Kelebek Araştırmaları**, Öğretmen Kitapları : 15, Eğitim ve Öğretim Denemeleri : 2. İstanbul : Milli Eğitim Basımevi, 1953, s. 1.

Ortaokul çağında bulunan çocukların bireysel olarak çalışma eğilimleri fazladır. 13-15 yaşlar arası devre bir çok bakımlardan kritiktir. Bu devrede öğrenciler fazla duyarlılık gösterirler ve kuşku halleri vardır. Onlar için dünya yeniliklerle doludur. Bu bakımdan da biraz gizemlidir. Öğrenciler benliklerini bu çağda idrak etmeye başlarlar.

Kendilerine fazla karışılmasından hoşlanmazlar, bazı durumlarda şiddetli tepkiler gösterebilirler. Yeteneklerini denemeye ve kendilerini anlatmaya gereksinimleri vardır. Henüz uzmanlaşmaya uygun değildir. 13 yaşından sonra atölyede aletleri bilerek kullanıp bir yapıt ortaya koymak arzuları şiddetlenmektedir. Öğrenciler mantıklaşma ve toplumsallaşma aşamasındadırlar, sorumluluk üstlenmekten hoşlanırlar.

Yaratıcılık insanın belirli bir yeteneğini ifade eder. Ama hangi yeteneğini? Bu yetenek nasıl anlatılabilir? Roket araştırmacısı Werner Von Braun bir söyleşide, bu yetenekte söz konusu olan şeyleri, şöyle sıralamıştı : bilinen şeyleri, icatları, konstrüksiyonları yeni bir biçimde kullanmak, birbirleriyle şimdikiye değin olduğundan başka bir biçimde birleştirmek. Bilinen şeyler yeni bir biçimde düzenlenip, başka bir biçimde kullanılmalıdır. Çocuklar bunu oyunlarından yapmaktadırlar.

Fakat, çocuğun hayal gücü, yetişkinlerin koydukları yasaklarla sık sık engellenirse, çabuk söner. Çocuklar, dünyanın yasaklarla dolu olmadığını anlamalıdır. Hayal körlenmemeli, beslenmelidir. Buna yetişkinler her zaman ve her yerde yardım etmelidirler.

Çocukların yaratıcılığı konusunda yalnız «sanat» ve «müzik» dersleri akla gelmemelidir. Çünkü yaratıcılık bütün duyuları ve kafa ile birlikte tüm insanı kapsar (2). İnsan mantıklı düşünme, problem çözüme, yeniden yapma, yaratma, doğadaki enerji ve materyalleri kullanarak çevresini biçimlendirme ve yeniden düzenleme gücüne sahip bulunmaktadır.

İşte Genel Eğitimdeki öğrencilerin kendilerindeki bu gücün farkına varmalarını sağlamak ve öğrenmeyi zevkli, yaşanılan bir biçime getirmek, ancak uygulamalı bir öğretim yönteminin uygulanmasıyla olabilir. Belli sorunların çözülmesi sırasında daha önce

(2) Friedrich Verlag Velber, **Yaratıcılık Eğitimi**, çev. Berna Can. Berlin (Batı) : Druck-und Verlagshaus, Albert Limbach, Braunschweig, 1979, s. 16.

öğrenilmiş olan birçok bilginin uygulanması sağlandıktan başka; zorunlu olduğu için değil, gereksinme duyulduğu için birçok da yeni bilgiler öğrenilmiş ve uygulandıkları için de bilgiler kazanılmış ya da yerleşmiş bilgiler olacaktır.

3. ENDÜSTRİYEL SANATLAR EĞİTİMİ

Bütün derslerde uygulamalı öğretim yöntemlerini olabildiği kadar uygulamak yetmemektedir. Her dersin belli ve zaman içinde çok değişmeyen içerikleri vardır. Bu nedenle bütün derslerde öğrenilen bilgilerin belli sorunların çözülmesi amacıyla proje uygulamaları biçiminde uygulanması, öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmaları ve yaratıcı özelliklerini geliştirebilmeleri bakımından gereklidir. Bu eğitime «Endüstriyel Sanatlar Eğitimi» ya da daha yeni adıyla «Teknoloji Eğitimi» deniliyor.

Endüstriyel Sanatlar Eğitimi, Genel Eğitimin, imalat, ulaştırma, yapı ve güç teknolojisiyle uğraşan dalıdır. O, endüstriye özgü iş kazandırmakla ilgili bilgiye karşı, teknolojiyle ilgili genel bilgi aktarmasıyla Mesleki ve Teknik Eğitimden ayrılır (3).

Endüstriyel Sanatlar Eğitiminin konusu ve anlayışı teknolojinin gelişmesiyle değişti. 150 yıldan daha az bir zaman önce, çalışılabilecek duruma gelmiş enerjinin hemen hepsi çoğunlukla hayvanlar ve insanlar tarafından elde edilirken şimdi madensel yakıtlar ve su gücünden elde edilmektedir. Bu zaman boyunca ilerlemiş ülkelerin ekonomilerinin kaynakları küçük ev endüstrisinden modern büyük endüstriye dönüşmüş ve toplum yüksek derecede teknolojik hale gelmiştir. Bilimsel teknolojinin uygulanması yaşam biçimini hızla değiştirmiştir. Endüstrileşmiş ülkelerde herkes maddi ürünlerin üreticisi ya da hizmet yapıcısı değildir; fakat hepsi endüstriyel ürünlerin ve hizmetlerin tüketicisidir. Endüstriyel Sanatlar Eğitimi, endüstrinin sorunlarına dikkat çeker ve onun ana amacı, öğrencilere bu teknolojinin dinamik gücünü anlamaları için yardım etmektir (4).

Genel Eğitimimizde «İş Eğitimi» adı verilmiş olan Endüstriyel Sanatlar Eğitimi, bireyde teknolojik bir kültürün gereklerine uygun davranışlar geliştirmeyi amaçlar. Bu eğitim, endüstride kulla-

(3) Myron E. Lewis, Jr. «Industrial Arts Education», *The Encyclopedia Americana*, c. 15, Danbury : 1978, s. 107.

(4) *Aynı*, s. 107.

mlan araçları, gereçleri ve üretim teknikleri ile oluşturulan ürünü, karşılaşılan sorunları ve meslekleri incelemeyi kapsar. Günümüz toplumunda bireyin, teknolojiyi anlaması ve onun hakkında tutarlı bir tavır geliştirmesi gerekir. İleride mesleği ve yaşantısı ne olursa olsun herkes için ortak davranışlar kazandırmayı amaçlayan Genel Eğitimin bir parçası olarak, Endüstriyel Sanatlar Eğitimi bireye, endüstriyi bütünü ile tanıması ve anlamasını sağlayacak bilgi ve becerileri kazanma fırsatını verir. Endüstriyel Sanatlar Eğitimi süreci içerisinde bireye fen, matematik ve diğer derslerde edindiği bilgi ve becerileri kullanabilme olanağı sağlar.

4. TÜRKİYE'DE ENDÜSTRİYEL SANATLAR EĞİTİMİ

Bugün Genel Eğitimimizdeki İş Eğitiminin pek de verimli olmayan durumuna karşın, uygulamalı eğitim anlayışı ülkemize oldukça erken gelmiştir. Meşrutiyet döneminde İş Eğitimi uygulamaları okullara girmeye başlamış ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun belirttiğine göre 1909'dan sonra Darülmualliminde İş Eğitimi, Frobel işleri biçiminde okutulmaya başlanmıştır. 1911'den sonra da o dönemin Avrupa'sında uygulanan biçimi ile İş Eğitimi bizzat Baltacıoğlu'nun kendisi tarafından okutulmuştur (5).

Atatürk, 1 Mart 1922 günü birinci devrenin üçüncü toplantı yılı başında T.B.M.M.'nde yaptığı açış konuşmasında, ortaöğretimin amacının ülkenin gereksinmesi olan çeşitli sanat ve hizmet elemanlarını yetiştirmek, yükseköğretime aday hazırlamak olduğunu belirtmiş ve; «... Memleket evlâdını toplum hayatında ve ekonomide fiilen etkili kılabilmek için gerekli olan ilk bilgiyi uygulamalı bir tarzda vermek usulü, eğitimimizin esasını oluşturmaldır» demiştir (6).

Atatürk'ün Türk Milli Eğitiminin amaçları ve nasıl olması gerektiği konusunda söylevlerinde, konuşmalarında ve sohbetlerinde açıkça belirtmiş olduğu görüşlerinden ikiside şöyle idi: «... Eğitim ve öğretimde uygulanacak usul, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir baskı aracı veya medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan uygulamalı ve kullanılabilen bir cihaz haline

(5) Hıfzı Doğan, **Teknoloji Eğitimi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No. 128, Ankara : Sevinç Matbaası, 1983, s. 4.

(6) **Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve Milli Eğitim Bakanlarının Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri**, Ankara : Milli Eğitim Basımevi, 1946, s. 6.

getirmektir.» «... Erkek ve kız çocuklarımızın aynı surette bütün öğrenim derecelerindeki eğitim ve öğrenimlerinin, yapmasını bilecek ve yaparak olması önemlidir. Memleket evlâdı her öğrenim derecesinde ekonomik hayatta iş yapan, etkili ve başarılı olacak bir biçimde donatılmalıdır. Milli ahlakımız, medeni esaslarla ve hür fikirlerle artırılmalı ve kuvvetlendirilmelidir» (7).

Türkiye'de eğitim sisteminin düzenlenmesi ve zamanın gereklerine göre yenileşme çalışmalarını, Talim ve Terbiye Kurulu'nun hazırladığı zemin üzerinde inceleme ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayına sunulacak kararları almak üzere toplanan Milli Eğitim Şuraları ilgili yasaya göre eğitimin düzenlenmesinde en üst karar yeri olmakla beraber, şuralarda alınan kararların uygulamaya yansımaları günün olanak ve koşullarına bağlı kalmasına karşın yine de şuraların eğitim sorunlarının ele alınmasında, tartışılmasında, konuların meslek kuruluşları ve kamuoyuna mal edilmesinde ayrıca, uygulayıcılara yol göstermesinde önemli katkıları olmuştur. Şuralarda yapılan konuşmalar ve alınan kararlar, eğitimimizin düzenlenmesinde en çok söz sahibi olan kişilerin geçmişte, eğitim sorunlarımıza bakışlarını yansıtması bakımından ilgi çekicidir.

17-29 Temmuz 1939 tarihleri arasında toplanmış olan Birinci Milli Eğitim Şura'sında plan komisyonu raporu üzerinde yapılan görüşmeler sırasında Prof. Sadrettin Celâl Antel, «Ben, plan komisyonu ile aynı görüşte olarak, ortaokulların çeşitli fonksiyonları olan kurumlar olduğuna inanıyorum» demiş ve görüşlerini şöyle açıklamıştı: «Ortaokullardan çıkan gençlerin sınırlı bir kısmı liseye girmekte, diğerleri sanat ve meslek okullarına gitmekte veya doğrudan doğruya iş hayatına atılmakta, memur olmaktadır. Bundan dolayı ortaokul program ve metotlarının öğrencinin gelecekteki hayatı gözönünde bulundurularak düzenlenmesine gerek vardır. Bu bakımdan ortaokullarda yalnızca kitaba dayalı öğretimin egemenliğine son vermek, gözlem, inceleme, temrin ve el işi etkinliklerine geniş yer ayırmak, bir kelime ile bir tür politeknik öğretim sistemi uygulamak zorunluluğu vardır. Bu ise programların yükünü hafifletmek, öğretim yöntemlerini değiştirmek, çeşitli atölye ve laboratuvarlar kurmak yoluyla olabilir. Bundan başka ortaokulların örgüt ve programlarını, olabildiği kadar, her çevrenin özel şartlarına ve ekonominin gereksinmelerine uyacak biçimde esnek yapmak, fen derslerini pratik endüstri ve meslek konularına bağlamak da çok yararlıdır...»

(7) Aynı, s. 13.

Prog. Sadrettin Celâl Antel, El İşi Derslerinin ortaokul programlarında geniş bir yer alması halinde liselere öğrenci yetiştirilemeyeceği görüşüne karşılık ise; «Ben bu endişeyi yerinde görmüyorum. Çünkü ortaokullarda geniş yer almasını istediğimiz pratik alıştırmalar ve el işi etkinlikleriyle gençlere iş terbiyesi vermek, onları madde ile olaylarla doğrudan doğruya temas ettirmek, şahsi gözlem ve incelemelere alıştırmak ve sağlam temellere dayanarak ve somuttan soyuta doğru yükselmelerini sağlamak istiyoruz» demiş ve daha fazla kitaba bağlı ve kuramsal olan lise öğreniminin, böyle sağlam bir zemin üzerine dayandığı zaman verimli ve doğurgan olacağı kanısını belirtmiştir. Ayrıca bu yeni ortaokul tipinin gençlerin öğrenimlerinde zekâ ve yetenekleri doğrultusunda yönelmelerine olanak sağlayacağını, mesleki yönelmenin ilkökul sonunda değil, ortaokul sonunda yapılmasının şu iki nedene bağlı olduğunu söylemiştir. «1 - Çoğunlukla yetenekler geç belirirler ve oniki-onüç yaşındaki bir çocuğun gerçek yeteneğini isabetli bir biçimde belirlemek genellikle olanaksızdır. 2 - Güçlü genel kültür üzerine dayanan mesleki öğrenim daha verimli olur» (8).

Prof. Sadrettin Celâl Antel'in bu görüşleri otuz bir yıl sonra 1970'de toplanmış olan VIII. Millî Eğitim Şurasında belirlenen ortaokul tipini yansıtmıştır.

5. SONUÇ

Bugün ülkemizin eğitim alanında, eğitim ortamlarının bütün yurt yüzeyinde yaygın olarak iyileştirilememesi, sınıfların kalabalıklığı, öğretmen açığı, araç ve gereç eksiklikleri gibi birçok sorunları olabilir. Yine de unutulmamalıdır ki eğitim ortamları ve olanaklar ne olursa olsun, olabildiğince uygulamalı öğretim yöntemlerini uygulamaya çalışmak ve Endüstriyel Sanatlar Eğitimini öncelikle ilköğretim okullarında verimli hale getirmeye çalışmak, eğitim alanında takip edebileceğimiz en akılcı yol olacaktır.

(8) Reşat Özalp ve Aydoğan Ataünel, **Türk Millî Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilâtı**, Millî Eğitim Basımevi, 1977, s. 144-145.

KAYNAKLAR

- Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve Millî Eğitim Bakanlarının Millî Eğitime İlgili Söylev ve Demeçleri, Ankara : Millî Eğitim Basımevi, 1946.
- Doğan, Hıfzı, **Teknoloji Eğitimi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No. 128, Ankara : Sevinç Matbaası, 1983.
- Myron E. Lewis, Jr. «Industrial Arts Education», **The Encyclopedia Americana**, c. 15, Danbury : 1978.
- Özalp, Reşat ve Aydoğan Ataünel, **Türk Millî Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilâtı**, Millî Eğitim Basımevi, 1977.
- Sezgin, Recep, **Kelebek Araştırmaları**, Öğretmen Kitapları : 15, Eğitim ve Öğretim Denemeleri : 2. İstanbul : Millî Eğitim Basımevi, 1953.
- Velber, Friedrich Verlag, **Yaratıcılık Eğitimi**, çev. Berna Can, Berlin (Batı) : Druck-und Verlagshaus, Albert Limbach, Braunschweig, 1979.